

Österbottens överlevnadsplan

Godkänd i landskapets samarbetsgrupp i Österbotten 9.3.2021

Innehåll

1	Inledning	2
1.1	Bakgrund till överlevnadsplanen	2
1.2	Beredningsprocessen	2
2	Lägesbild för Österbotten.....	2
3	Prioriteringar för Österbottens överlevnad	4
3.1	Prioriteringar för snabb återhämtning	5
3.1.1	Tryggande av företagsverksamhetens kontinuitet.....	5
3.1.2	Skötsel av sysselsättningen	6
3.1.3	Offentliga investeringar och andra åtgärder	7
3.2	Sätta i gång ny tillväxt.....	8
3.2.1	Energiteknologi och systemlösningar för förnybar energiproduktion	10
3.2.2	Cirkulär och koldioxidneutral ekonomi	10
3.2.3	Digitala lösningar, avancerade produktionsmetoder och automationsteknologi.....	11
3.2.4	Infrastruktur som stöder ny tillväxt.....	12
3.2.5	Tryggande av tillgången på kompetent arbetskraft	13

1 Inledning

1.1 Bakgrund till överlevnadsplanen

För att samla de regionala åtgärderna för eftervård och återuppbyggnad på grund av coronakrisens ekonomiska konsekvenser utarbetas under ledning av landskapsförbundet en regional överlevnadsplan (VN/6966/2019-TEM-11). Målet är att med utgångspunkt i regionens särdrag identifiera centrala åtgärder med tanke på återhämtning inom regionalekonomin och sysselsättningen samt att stärka den regionala resiliensen. Planen ska innehålla såväl prioriteringar och åtgärder för snabb återhämtning som val för att sätta i gång ny tillväxt. Siktet ska vara inställt på en förnyad näringsstruktur som stöder sig på kompetens och innovationer och har internationell inriktning. Återuppbyggnadsåtgärderna ska påskynda digitaliseringen och stödja uppbyggnaden av ett koldioxidneutralt och hållbart samhälle.

1.2 Beredningsprocessen

Österbottens överlevnadsplan har utarbetats i tätt samarbete med regionala aktörer. Material har samlats in genom enkäter, sammanträden och kommentarsrundor. Under processens gång har överlevnadsplanen behandlats bland annat i följande grupper och delegationer:

- Forum för kommun- och stadsdirektörer i Österbotten 11.8.2020
- Österbottens näringslivsgrupp 20.8.2020 och 14.9.2020
- Österbottens utbildningsdelegations sektion för prognostisering 24.8.2020
- Österbottens organisationsdelegation 24.8.2020
- Kulturnämnden vid Österbottens förbund 25.8.2020
- Sekretariatet vid landskapets samarbetsgrupp 16.9.2020
- Landskapets samarbetsgrupp (MYR) i Österbotten 23.9.2020
- Landskapsstyrelsen vid Österbottens förbund 28.9.2020.

Utöver detta har ett flertal andra diskussioner förts med aktörer i landskapet.

2 Lägesbild för Österbotten

De ekonomiska verkningarna av coronaviruset är stora i hela Finland. Coronapandemins direkta inverkningsar har koncentrerats i synnerhet till servicebranscherna och mot hösten också till industrin. I och med nedgången inom världshandeln och minskade investeringar försvagas industrins utsikter ytterligare och det finns risk för att det tar länge för exportmarknaden att återhämta sig. Coronapandemin har redan nu haft betydande konsekvenser även för den offentliga ekonomin.

I en nationell granskning har Österbotten tillsvidare klarat krisen hyggligt (bild 1). Vårt område är exportdrivet och orderstockarna är långa, vilket har bidragit till att det första skedet har klarats av, medan servicebranschen har drabbats värst (restauranger, turistföretag och företag inom välmåendebranschen). Under det tredje kvartalet år 2020 började också omsättningen inom industrin sjunka brant.

Omsättning

2020	Alla branscher		Industri		Byggverksamhet		Handel		Övriga tjänster	
	Hela landet	Österbotten	Hela landet	Österbotten	Hela landet	Österbotten	Hela landet	Österbotten	Hela landet	Österbotten
Q1	-0,8	0,4	-3,4	1,5	8,6	28,6	1,1	0,9	-0,2	0,1
Q2	-8,5	-3,8	-9,0	-0,9	3,3	0,1	-5,1	-1,1	-16,5	-9,9
Q3	-4,9	-4,7	-7,9	-10,1	-0,2	9,1	0,4	2,2	-9,9	-4,2

Personal

2020	Alla branscher		Industri		Byggverksamhet		Handel		Övriga tjänster	
	Hela landet	Österbotten	Hela landet	Österbotten	Hela landet	Österbotten	Hela landet	Österbotten	Hela landet	Österbotten
Q1	1,1	1,3	-0,5	2,0	0,4	3,2	1,4	1,4	1,1	1,8
Q2	-6,8	-4,5	-5,0	-3,0	-3,0	-1,3	-7,0	-5,5	-12,0	-8,5
Q3	-4,0	-2,9	-4,1	-4,1	-3,9	-1,6	-2,8	-2,9	-8,2	-5,3

Bild 1 Årsförändring (%) i omsättning och personalantal i företag i Österbotten under de tre första kvartalen år 2020

Marknaden för företag inom primärproduktionen har mattats av under coronatiden. I synnerhet är pälssproducenternas situation svår. Även potatisodlarnas, grönsaksproducenternas och livsmedelsförädlarnas ekonomiska situation har försämrats märkbart, då hotell-, restaurang- och cateringbranschens (HoReCa) marknad har minskat. Utländsk säsongsarbetskraft inom lantbruket tillåts komma in i landet år 2021 utan särskilda kvoter, vilket tryggar en tillräcklig arbetskraft för växtperioden.

Antalet arbetslösa arbetssökande ökade kraftigt i början av coronapandemin våren 2020 (bild 2). Högst var antalet arbetslösa i juni, då antalet arbetslösa arbetssökande var över 10 000. Därefter har de arbetslösa arbetssökandenas antal sjunkit till mellan 7 000 och 8 000. Bland arbetslösa arbetssökande var antalet permitterade större än normalt.

I december 2020 var arbetslöshetsgraden i landskapet Österbotten 10,3 procent, medan den ett år tidigare var 6,4 procent. Trots den stora ökningen är landskapets arbetslöshetsgrad fortsättningsvis näst lägst i Fastlandsfinland.

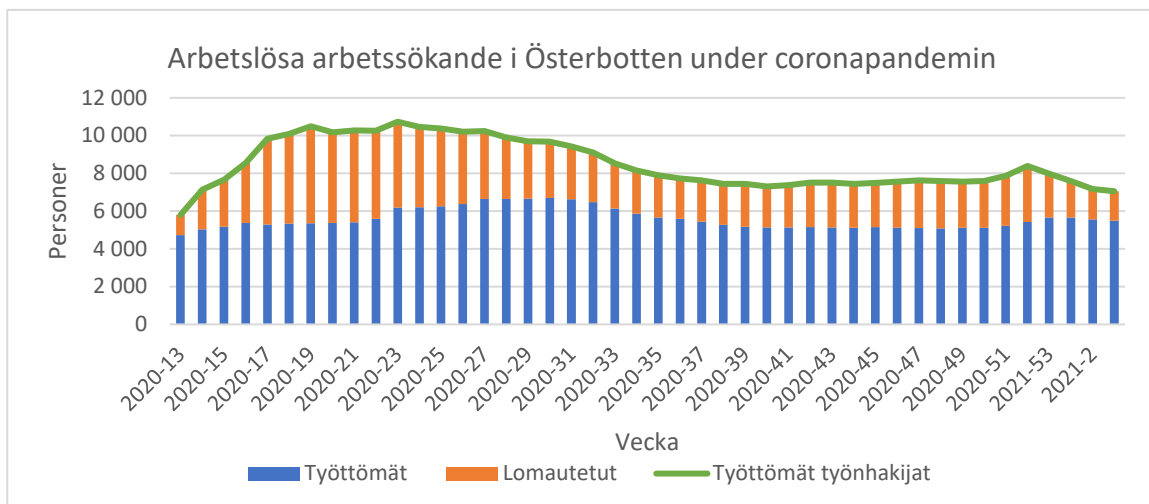

Bild 2 Arbetslösa arbetssökande i Österbotten

Under coronapandemin har personer som saknar ett yrke, närvårdare, säljare och barnskötare varit mest permitterade. Andelen för de yrkeslösa är dominerande. Som yrkeslösa räknas bland annat företagare och studerande. I gruppen finns också många arbetssökande med invandrarbakgrund.

Enligt Österbottens handelskammars Business Panel-enkät, som publicerades i november 2020, har det ekonomiska läget i företagen i Österbotten förbättrats jämfört med den chockartade djupdykningen på grund av coronapandemin, men det är fortfarande dystert. Det ser ut som om skräckscenarierna från våren 2020 inte förverkligas till alla delar och bottennoteringarna har i huvudsak passerats. Osäkerheten fortsätter dock. Av de österbottniska företagen som svarade på enkäten som handelskamrarna genomförde i början av februari 2021 väntade sig 53 % att coronapandemin påverkar företagets omsättning negativt under de två följande månaderna. Av företagen som svarade uppskattade 30 % att de permitterar eller säger upp personal under de två följande månaderna.

Österbotten har redan i flera år lidit av brist på arbetskraft då det gäller yrkeskunnigt folk inom många olika branscher och den här bristen har inte avtagit ens på grund av coronakrisen. På företagsfältet märks en tydlig tudelning: trots coronakrisen finns det fortfarande tiotals företag, vilkas situation och utsikter ser ljusa ut. Av företagen som svarade på Business Panel-enkäten anser en tredjedel att bristen på arbetskraft bromsar företagets verksamhet. Enligt Yrkesbarometern hösten 2020 råder det i regionen fortsättningsvis brist på bland annat yrkesfolk inom social- och hälsovården, byggbranschen samt olika industribranscher. Det finns behov av både högskoleutbildad arbetskraft och av experter inom produktion. På den internationella rekryteringen avspeglar sig situationen som minskad vilja och möjlighet att rekrytera internationella experter och utländska arbetstagare. Även lagstiftningen om samarbete inom företag påverkar de framtida möjligheterna att rekrytera internationellt. En utmaning på kort sikt inom företagen är att hitta tillräckligt med arbetskraft för att ersätta arbetstagare som försatts i karantän.

3 Prioriteringarna för Österbottens överlevnad

Enligt arbets- och näringsministeriets anvisning ska överlevnadsplanen innehålla såväl prioriteringar och åtgärder för snabb återhämtning som val för att sätta i gång ny tillväxt. Österbottens överlevnadsplan fokuserar i enlighet med arbets- och näringsministeriets anvisning på coronapandemins ekonomiska konsekvenser. Som bilaga till överlevnadsplanen finns Österbottens regionala återhämtningsplan, som innehåller centrala utvecklingsåtgärder och konkreta projekthelheter för att få i gång ny tillväxt.

3.1 Prioriteringar för snabb återhämtning

Med tanke på snabb återhämtning är det viktigt att kontinuiteten och sysselsättningen inom företagsverksamheten tryggas och att offentliga investeringar förverkligas med framförhållning.

3.1.1 Tryggande av företagsverksamhetens kontinuitet

Under coronapandemin har företag understötts både med färdigt existerande och med nya finansieringsinstrument. NTM-centralens och Business Finlands coronastöd har beviljats till ett belopp av cirka 35 miljoner euro. Ansökningar har inlämnats totalt cirka 1 600 stycken brett från olika branscher. Stöd för ensamföretagare har inom landskapet sökts rätt lite. Också allmänt kostnadsstöd har sökts rätt måttfullt.

En orsak till att stöd har sökts mindre än förutspått är stödkriterierna. Till exempel har jämförelsetidpunkterna för omsättningsberäkningen för många företag varit oändamålsenliga och företagen har kritiserat dem kraftigt (bland annat handelskamrarnas förfrågan 4.9.2020). Pälsdjursnäringen hör för sin del i branschklassificeringen till primärproduktionen, varvid företagen i branschen inte har kunnat ansöka om coronastöd som riktats till företag, trots branschens stora svårigheter.

Också i fortsättningen är det viktigt för att trygga företagsverksamhetens kontinuitet att kanalisera tillräcklig finansiering både till företagens allmänna kostnadsstöd och för utveckling av nya verksamhetsmodeller. Med allmänt kostnadsstöd kan man hjälpa företagen att klara sig igenom en akut kris. Det är emellertid skäl att fästa uppmärksamhet på ändamålsenlighet och rättvishet i kriterierna för beviljande av finansiering. Det är också viktigt för näringslivet i Österbotten att fartygstrafiken till Sverige tryggas även under en kris. Wasaline ska finnas inom ramen för ruttstöd som beviljas rederierna, eftersom fartygsförbindelsen Vasa – Umeå är synnerligen viktig för områdets industri.

Utöver allmänt kostnadsstöd krävs det för att klara krisen både på kort och på något längre sikt att verksamheten utvecklas i många företag. Coronapandemin har öppnat möjligheter för många företag till exempel inom elektronisk handel. I stora exportföretags underleverantörsnätverk finns det ett stort behov av digitalisering och av diversifiering av kundkåren.

Europeiska unionens understöd, såsom finansiering ur EU:s facilitet för återhämtning och resiliens, ska användas för att stärka och förnya exportindustrin. En stark export lyfter Finland till ny tillväxt och underlättar på så sätt också den offentliga ekonomins trångmål. Det är förnuftigt att rikta utvecklingsåtgärder dit, där tillväxtpotentialen och nyttan som samhällsekonomin får är så stor som möjligt. Österbotten är ett av Finlands exportintensivaste landskap. Coronapandemins inverkan på exportindustrin slår till med fördröjning och exportdrivna Österbotten hotas av en av Europas horriblaste faktorer. Om de österbottniska industriföretagens export stannar av, blir hela Finland lidande.

Centrala åtgärder

- Tillräcklig finansiering både till företagens allmänna kostnadsstöd och för utveckling av nya verksamhetsmodeller.
- Utveckling av kriterierna för beviljande av finansiering.
- Stödjande av exportindustrin genom krisen.
  - Exportbranschernas överlevnad bör kraftigt uppmärksammas bland annat i användningen av EU:s facilitet för återhämtning och resiliens i Finland.
  - Finansieringen och utvecklingen av verksamheten för exportandelslaget Viexpo, som fungerar som internationaliseringsenhet för NTM-centralen i Österbotten, bör tryggas eftersom områdets små företag behöver internationaliseringstjänster som är skraddarsyddade för lokala behov.

3.1.2 Skötsel av sysselsättningen

I området för NTM-centralen i Österbotten har man ända sedan våren när coronaviruspandemin bröt ut strävat efter att tackla den utmanande situationen i fråga om offentlig arbetskraftsservice så smidigt och flexibelt det varit möjligt i den ständigt föränderliga lägesbilden. Då permitteringarna ökade, flyttades fokus via träningar till utstakade kundstigar och via dem vidare till ett arbetskraftsutbildningsutbud som redan var rätt omfattande. Träningarna och arbetskraftsutbildningarna ändrades tack vare välfungerande samarbete med serviceproducenterna snabbt till service som genomfördes på distans. Så här agerade man både då det gällde offentlig arbetskraftsservice som finansierades med nationella medel och med finansiering ur Europeiska socialfonden, och man fick tjänsterna i rullning på en skala som täckte allt från dem som befann sig i den sämsta arbetsmarknadsställningen till arbets- och näringsbyråernas kunder som hotades av arbetslöshet. Den eventuellt försämrade situationen på hösten kommer för den tillverkande industrins del att återspegla sig på områdets sysselsättningssituation. I fråga om arbetskraftsutbildning upplever man emellertid samtidigt ett behov av att hitta experter i exempelvis robotik och automation och detta vill man svara på genom yrkesinriktad tilläggsutbildning och kompletterande utbildning. Den finska livsmedelsindustrin har under coronatiden blivit en allt viktigare bransch och den vill man också i fortsättningen stödja bland annat genom utbildning.

Första gången i arbetsförvaltningens historia inkluderades också företagen i arbetslöshetsskyddet. Hundratalens ensamföretagare utnyttjade möjligheten och enligt snabb tidtabell utarbetade arbets- och näringsbyrån arbetskraftspolitiska utlåtanden för ensamföretagare.

Österbottens NTM-central började under våren 2020 bygga upp ett ekosystem för skötsel av sysselsättningen som syftar till en regional samarbetsmodell för övergripande skötsel av sysselsättningen. En gemensam verksamhetsmodell i nätverksform betjänar den offentliga och privata sektorn bättre och den är kostnadseffektiv med tanke på både arbetssökanden och servicen. Många olika saker påverkar sysselsättningen och ekonomisk tillväxt kan inte ensam kväsa arbetslösheten på grund av matchningsproblem. Regeringens sysselsättningsmål förutsätter att partiellt arbetsföra, svårssysselsatta, unga och äldre och personer med invandrarbakgrund inkluderas allt mera på arbetsmarknaden. Målet är att på samma sätt som de övriga nordiska länderna ändra riktningen för arbetskraftspolitiken, så att den blir mera aktiv och personlig och inriktar tjänster effektivare än tidigare.

I Österbotten fungerar ekosystemet Talent Coastline som koordineringsstruktur för arbetskraftsinvandring och samlar Talent Hub-verksamheterna i Vasa, Närpes, Jakobstad och Karleby samt utvecklar alla kommuner i området i samarbete kring strukturer för invandring och integration. Talent Coastline är en del av det nationella Talent Boost-programmet och koordinerar Talent Hub-verksamheten i den egna regionen. Talent Coastline-ekosystemet koordineras av NTM-centralen i Österbotten tillsammans med arbets- och näringsbyrån och till samarbetet har alla regionens aktörer förbundit sig, såsom landskapsförbunden, kommunerna, RFV, utvecklingsbolagen, Österbottens handelskammare, företagarorganisationerna, högskolorna och den yrkesinriktade utbildningen, primärproduktionsorganisationerna, företagets HR-yrkespersoner, tredje sektorns aktörer samt företag, till exempel Wärtsilä och Barona. Inom Talent Coastline har också bildats flera självständiga, men i nätverket fungerande projekt, såsom Talent Scout-projektet i Jakobstad med finansiering ur landsbygdsfonden och i Kristinestad koordinerat av näringslivsbolagen, Talent Coastline Employment-projektet Med sikte på Finland med ESF-finansiering, där koordinerande part är Vasa stad och delgenomförare Karleby stad, Vasa universitets språkcenter Linginno, Vamia och Yrkesakademien i Österbotten samt som projektpartner aktörer i ovan nämnda nätverk. Vasas högskolor har med stöd av Talent Coastline skapat ett arbetspraktikprogram för internationella studerande, Vaasa International Talents, med resurser beviljade av Vasa stad. Dessutom fungerar i nätverket ett sysselsättningsnätverk för högskolornas internationella studerande, där deltagarna är aktörer från både högskole- och yrkeutbildningssidan, ett

nätverk av yrkesfolk inom internationell och HR-verksamhet samt det färska nätverket för sysselsättning inom primärproduktion och livsmedelsindustri.

Centrala åtgärder

- Principen om en stark början – betydande ökning av antalet kontakter i början av jobbsökningen
- Uppbyggande av ett ekosystem för skötsel av sysselsättningen
- Utbud av arbets- och näringstjänster i enlighet med näringslivets och arbetssökande kunders behov. Planering och prognostisering stärks ytterligare genom att göra en kartläggning av kompetensbehovet i regionens företag gällande behovet av utveckling av arbetskraften och kompetensen
- Utveckling av tjänsterna för unga samt navigatorverksamheten
- Talent Coastline-ekosystemets verksamhet för att främja användningen av internationell arbetskraft
- Besluten från budgetmanglingen om främjande av sysselsättningen nationellt med början 2021-2022:
  - Ökning av individuella tjänster vid jobbsökning
  - Ökad användning av lönesubventionering
  - Allt starkare satsning på tjänster för unga, bland annat utveckling av navigatorverksamheten
  - Utveckling av tjänster för partiellt arbetsföra
  - Ökning av arbets- och näringsbyråernas resurser

3.1.3 Offentliga investeringar och andra åtgärder

Offentliga investeringar ska genomföras med framförhållning i ett läge, där privata investeringar mattas av. Antalet trafikinvesteringar har släpat rejält efter ökningen i bruttonationalprodukten under de tjugo senaste åren. I synnerhet har skicket för det sekundära vägnätet och broarna försämrats kontinuerligt. Vägnätets försämrade vinterunderhåll syns också i landskapets olycksstatistik.

I Österbotten är det dessutom ett stort bekymmer att reguljärtrafiken till landskapets flygplatser på grund av coronapandemin antingen har minskat radikalt (Vasa) eller avbrutits helt (Karleby - Jakobstad). Fungörande flygförbindelser är ett livsvillkor för landskapets exportföretag. Situationen är också svår för sådana företag vilkas affärsverksamhet kräver flygresande till och från Helsingfors. Bristen på snabba förbindelser ger också upphov till risker i hälsovården, patientsäkerheten och försörjningsberedskapen. En lösning måste hittas snabbt för att den reguljära flygtrafiken ska fortsätta.

Centrala åtgärder

- Förverkligande av de viktigaste trafikprojekten som är klara och nästan klara för genomförande:
  - o Fördjupning av Kaskö hamns djupfarled → Kommunen 50 %
  - o Fördjupning av Vasas hamnfarled och bassäng
  - o Byggande av Skarpängsvägen och anslutande vägregleringar (Närpes)
  - o Rv 3/Rv 8 planskild anslutning och trafikregleringar (Vasa) → Kommunen cirka 40 %
  - o Rv 3/Rv 18 Ratikyläs järnvägsunderfart (Laihela) → avlägsnande av planskilda korsningar
  - o Rv 3 förbättring vid Laihelas centrum
  - o Rv 8/regionalväg 724, kostnadsfördelning för Vasa förbindelseväg → Vasa stad cirka 40 %
    - Rv 3 – Smedsbyvägen
    - Rv 8 Smedsbyvägen – Metviken
    - Rv 8 Storviken – Singsby
  - o Rv 19/lv 7320 trafikregleringar vid Mirkas korsning samt underfart för lätt trafik
  - o Regionalväg 724 led för lätt trafik, Korsholm (världsarvsområdets turism)

- o Regionalväg 748 Flygfältsvägens led för lätt trafik, Kronoby → Kommunens andel 50 %
- Inledande av planering av följande objekt:
  - o Fortsatt planering av Vasa hamnväg
  - o Batterifabriksområdets stickspår, Vasa och Korsholm
  - o Rv 3 Jalasjärvi – Laihela, uppdatering av gamla vägplaner vid Laihela
  - o Rv 3 Helsingby – Laihela, väg- och anläggningsplanering
  - o Rv 8 Helsingby – Vassor, allmän planering
  - o Rv 8 Vasa Karleby, planering av två omkörningsfilpar + anläggande
  - o Rv 8 breddning på avsnittet Bäckliden – Övermark
  - o Rv 8 Kvevlax planskilda anslutning, Korsholm
  - o Rv 8 Ytterjeppo planskilda anslutning. Allmänna planen färdig.
  - o Rv 8/stamväg 67 förbättring av Storsbacka planskilda korsning och planering av ramp, Närpes
  - o Rv 18 Laihela – Seinäjoki planering av omkörningsfiler
  - o Rv 18/planering av planskild anslutning i Kyröönties korsning, Storkyro
  - o Stamväg 68/lv 749 förbättring av viadukten vid Fiskars, Jakobstad
  - o Lv 663 reparation av sättningar i Kristinestads havsbank (planering och reparation)
  - o Lv 673 Strandvägens led för lätt trafik, Malax och Korsholm
- Spårtrafik
  - o Kasköbanan
    - förstärkning av mjuka ställen
    - förnyande av gamla broar
    - i andra skedet minskning av antalet plankorsningar
  - o Vasabanan
    - en andra stationsperrong till Vasa
    - minskning av antalet plankorsningar
    - korrigerande av bärighetsbrister
    - möjliggörande av tågmöten vid stationer
  - o Utveckling av lastningsplatser för råvirke invid järnvägsspår och byggande av terminal (Storkyro + Seinäjoki)
- Snabb lösning för att fortsätta den reguljära trafiken Karleby – Jakobstads flygplats samt tryggnad av trafiken på Vasa flygplats. Stärkande och stödjande av förutsättningarna för återhämtning vid ibruktageandet av nya teknologier (bland annat elflygtrafik, drönare och laddningsinfrastruktur).
- Ökning av NTM-centralens personalresurser
- Stöd för kollektivtrafikåtgärder
- Förbättring och beläggning av det belagda sekundära vägnätet i synnerhet i fråga om de vägar som är mest kritiska med tanke på näringslivets transporter
- Förbättring av rutterna för stora specialtransporter till ett skick som motsvarar definitionen (7 x 7 m)

3.2 Sätta i gång ny tillväxt

På lång sikt är det i eftervärden av coronakrisen viktigt att sätta i gång ny tillväxt och att stärka regional-ekonomins resiliens. Innovationer och förnyelse inom den tillverkande industrin har en central roll då det gäller att återhämta sig från pandemin. Den dubbla omställningen till en grönare och mera digital industri ska stödjas och samtidigt ska de möjligheter som den cirkulära ekonomin erbjuder utnyttjas.

I Österbottens strategi för innovation och tillväxt betonas prioriteringar, med hjälp av vilka tillväxt kan skapas genom innovationer. Genom att utveckla kunnande och kompetens skapas förutsättningar för att

nya lösningar och verksamhetsmodeller kan tas i bruk. Utgångspunkten i strategin är förnyelse, ny teknologi och kompetens inom den tillverkande industrin i Österbotten. Strategins mål är

- att förbättra små och medelstora företags innovations- och konkurrenskraft och därigenom även de stora globala företagens förutsättningar att verka i regionens ekosystem
- att förbättra de regionala högskolornas förmåga att stödja de små och medelstora företagens innovationsverksamhet samt komplettera den forskning som bedrivs i de stora företagen
- att skapa ett diversifierat näringsliv och främja uppkomsten av nya aktiviteter och exportbranscher i regionen.

Visionen och prioriteringsområdena i strategin för smart specialisering presenteras i bild 3. De valda prioriteringsområdena beaktar de nya möjligheter och de krav på förnyelse som digitalisering, industriell modernisering och cirkulär ekonomi ställer för att regionen ska klara sig i en global konkurrens.

Bild 3. Vision och prioriteringsområden i strategin för smart specialisering i Österbotten

Behov av i synnerhet följande utvecklingsåtgärder har observerats i regionen:

- Samarbete – nya nätverk, samarbetsmodeller och -sätt
- Förnyelseförmåga – forskning och utveckling
- Utbildning – nytt kunskaps- och kompetent arbetskraft

Utöver åtgärderna i strategin för smart specialisering förutsätter igångsättningen av ny tillväxt att tillgången på kompetent arbetskraft säkerställs och att infrastruktur byggs till stöd för ny tillväxt. Tillgången på kom-

petent arbetskraft är i Österbotten en svår utmaning som kommer att försvåras ytterligare under de kommande åren.

3.2.1 Energiteknologi och systemlösningar för förnybar energiproduktion

Storföretagen i Österbotten är globala aktörer, vars energisparande teknologi används runt om i världen. Klimatförändringen, förnybar energi och förändringar i energiproduktionen är globala trender som erbjuder regionen nya tillväxtmöjligheter då många företag har produkter, lösningar och kompetens som tangerar dessa trender och funktioner. Utmaningarna i fråga om förnybar energi och decentraliserad energiproduktion är skapandet av nya systemlösningar, integration av olika energiproduktionsmetoder, energilagring samt en allt större betoning på kundorienterade lösningar.

Exempel på viktiga teknologier och utvecklingsområden för österbottniska aktörer

- Hybridlösningar (kraftverk, fartygs- och båtmotorer)
- Smarta elnät (optimering och styrning)

- Cybersäkerhet inom smarta elnät, skyddsreläer, intelligenta nätverk
- Energilagring, batteriteknik, kortvarig lagring, power-to-X (kraftverk, fartygs- och båtmotorer)
- Integrering av olika metoder för energiproduktion
- Flexibilitet i energiproduktionen (etablering av mikronät, aktivering av elkonsumenter som energiproducenter, efterfrågefleksibilitet)
- Kundcentrerade energilösningar
- Teknologi för smarta hus
- LNG-teknologi för sjöfart

Centrala åtgärder

- Österbottens regionala återhämtningsplan innehåller följande helheter:
  - Technobothnia
  - Vebic Freesi lab
  - Vaasa Future Ready Harbour
  - GigaVaasa
  - EnergySAMPO
  - Sustainable and Circular Ostrobothnia
  - PK Next Step
  - TKI-Boost

3.2.2 Cirkulär och koldioxidneutral ekonomi

På grund av klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och sinande naturresurser är det viktigt att principen om hållbar utveckling och de tillvägagångssätt den innebär etableras som en del av den normala verksamheten inom samhällets olika sektorer. En stor utmaning är hur dessa tillvägagångssätt ska kunna etableras i vardagen så att det leder till en verklig förändring. Till exempel när det gäller att bygga upp den cirkulära ekonomin är man i Österbotten fortfarande i startgroparna. Hela begreppet är till och med fortfarande rätt okänt bland företagare och konsumenter, och man kan nästan inte alls kalkylera eller dra nytta av den cirkulära ekonomins fördelar. Det är viktigt att öka kunskanget om cirkulär ekonomi och energiavfall. De är växande branscher i ett globalt perspektiv.

Exempel på viktiga teknologier och utvecklingsområden för österbottniska aktörer

- Nya affärsmodeller i linje med cirkulär ekonomi: tillverkning, hantering av logistikkedjan, produktens livscykel, delningsekonomi, återanvändning av produktens material
- Nya material som bidrar till återvinning och till sänkt koldioxidavtryck
- Användarnas, kundens och konsumentens roll i en cirkulär och koldioxidneutral ekonomi, t.ex. aktivering av elkonsumenter som energiproducenter, utveckling av transportservice och resekedjor.

Centrala åtgärder

- Österbottens återhämtningsplan innehåller följande helheter:
  - Technobothnia
  - Vaasa Future Ready Harbour
  - EnergySAMPO
  - Sustainable and Circular Ostrobothnia
  - PK Next Step
  - TKI-Boost

3.2.3 Digitala lösningar, avancerade produktionsmetoder och automationsteknologi

Den största utmaningen i verksamhetsmiljön ligger i digitaliseringen, som genomsyrar all verksamhet genom att den ändrar livsstilar, arbetssätt och branschsektorer. Under detta decennium har konsumenttjänsterna blivit digitala och flyttat ut på nätet, tillgängliga för hela världen. Inom lätt transporterbara produkter ökar e-handels andel kontinuerligt. Global konkurrens är således redan ett faktum också för företag som producerar varor och tjänster för konsumenter, vilket ställer allt större krav på ständig förnyelse, innovationer och vidareutveckling. I och med digitaliseringen har också cybersäkerhet blivit en angelägenhet för hela samhället. Parallellt med IoT och Big Data är artificiell intelligens (AI) en av de största trenderna idag. AI är en branschöverskridande teknologi som intresserar allt flera företag i Österbotten. Därför behövs mera kunskap kring exempelvis tillämpningsområden för AI, automatisk mätutrustning, samt hantering och analys av data. Det är även viktigt att utvecklade lösningar som bygger på AI följer etiska riktlinjer.

Digitalisering och nya teknologier – industri 4.0 – kommer att driva merparten av utveckling och tillväxt i framtiden. Människor, maskiner och processer kopplas ihop. Det kräver i sin tur helt nya tankesätt kring tillverkning och hur värde skapas. En höjning av automationsgraden och mera tillämpning av robotik i produktionen är en förutsättning för att hålla produktion, men även kunnande och kompetens kring produktion, produktutveckling och slutprodukter, kvar i regionen.

Exempel på viktiga teknologier och utvecklingsområden för österbottniska aktörer

- Användning av data för kommersiella syften
- Nya/förändrade affärsmodeller
- Utveckling av nya tjänster runt befintliga produkter, helhetslösningar
- Digitala lösningar, service och utveckling av helhetslösningar för sjöfart
- Artificiell intelligens
- Sakernas internet (IoT)
- Big data: Hantering och analys av data, visualisering av data
- Robotik (tillämpning av robotik, hantering av mjukvara och programmering)
- Additiv tillverkning (3D-printing)
- Kompositteknologi och nya material
- IoT (sakernas internet) och användning av data i produktionsprocessen

- IoT för sammanlänkning av maskiner, system och information mellan olika aktörer i värdekedjan
- Maskininlärning och artificiell intelligens samt VR-teknologi (virtuell verklighet) och AR-teknologi (förstärkt verklighet)

Centrala åtgärder

- Österbottens återhämtningsplan innehåller följande helheter:
  - Technobothnia
  - Vaasa Future Ready Harbour
  - EnergySAMPO
  - PK Next Step
  - TKI-Boost

3.2.4 Infrastruktur som stöder ny tillväxt

För återhämtningen efter coronakrisen bör satsningar göras på att utveckla infrastrukturen och dess tillgänglighet. Österbottens trafiksystem innehåller många problempunkter, som försämrar tillgången på kompetent arbetskraft och näringslivets verksamhetsförutsättningar. För Österbotten och dess exportdominerade näringsliv är det centralt att öka tillgängligheten inom alla fyra trafikformer.

De internationella förbindelserna inom **flygtrafiken** är av livsviktig betydelse för Vasaregionen och Jakobstadsregionen. Flygplatserna har betydelse över landskapsgränserna, då de också används av grannlandskapens företag och invånare. I synnerhet bör flygtrafiken från Vasas och Karleby–Jakobstads flygplatser tryggas till två hubbar – Helsingfors och Stockholm – som en del av flygplatsnätverket och de internationella förbindelserna.

I fråga om **landsvägstrafiken** är det viktigt att påskynda förbättringen av landskapets huvudleder (rv 3 och rv 8) så att de motsvarar moderna krav och behov. En stor utmaning är också att det sekundära vägnätets skick försämras i synnerhet på landsbygden. I det sekundära vägnätet är det viktigt att trygga skicket för de vägar som för näringslivet är viktigast och kräver daglig trafikering.

Inom **spårtrafiken** är problemet med stambanan att kapaciteten inte räcker till speciellt på avsnittet Seinäjoki – Tammerfors. Stambanan+ med anslutningsförbindelser (Seinäjoki – Vasa, Tammerfors – Jyväskylä och Tammerfors – Björneborg) ger möjlighet till bättre tillgänglighet till pendlingsområdena och utveckling av en hållbar godstrafik. Längs Vasabanan bör platser för tågmöten byggas och antalet plankorsningar minskas. Att järnvägsspåret till Vasa hamn löper genom stadens centrum är också ett betydande lokalt problem. Problemet med Seinäjoki – Kaskö-banan är banans dåliga skick och det stora antalet plankorsningar. Finlands centralaste spårförbindelse (gods- och persontrafik) är Finlands stambana med anslutningsförbindelser, som befinner sig på den yttersta gränsen av sin kapacitet.

Inom **sjötrafiken** har de österbottniska hamnarna specialiserat sig, så att Vasa fungerar som hamn för person- och fraktrafik och Jakobstad och Kaskö betjänar skogsindustrins transporter. Utvecklingen av hamnarna och hamnförbindelserna fortsätter för att öka utrikeshandeln och transittrafiken via Österbotten.

I bild 4 beskrivs hur de centrala trafikprojekten i Österbotten stöder grön och digital tillväxt.

Ett fungerande och täckande **datakommunikationsnät** är en allt viktigare del av landskapets trafiksystem. Österbottens mål för år 2021 är att 1) de viktigaste samhällsfunktionerna, såsom skolor, bibliotek och andra aktörer inom den offentliga sektorn har tillgång till gigabitförbindelse och att 2) alla österbottniska hushåll har tillgång till dataförbindelse med en kapacitet på minst 100 Mbit/s. Därtill är målet att alla större tätor-

ter och vägtrafikleder har en obruten 5G-täckning år 2025. Förutsättningen för att målen ska nås är att nätet av optisk fiber utvidgas så att det täcker hela landskapets område.

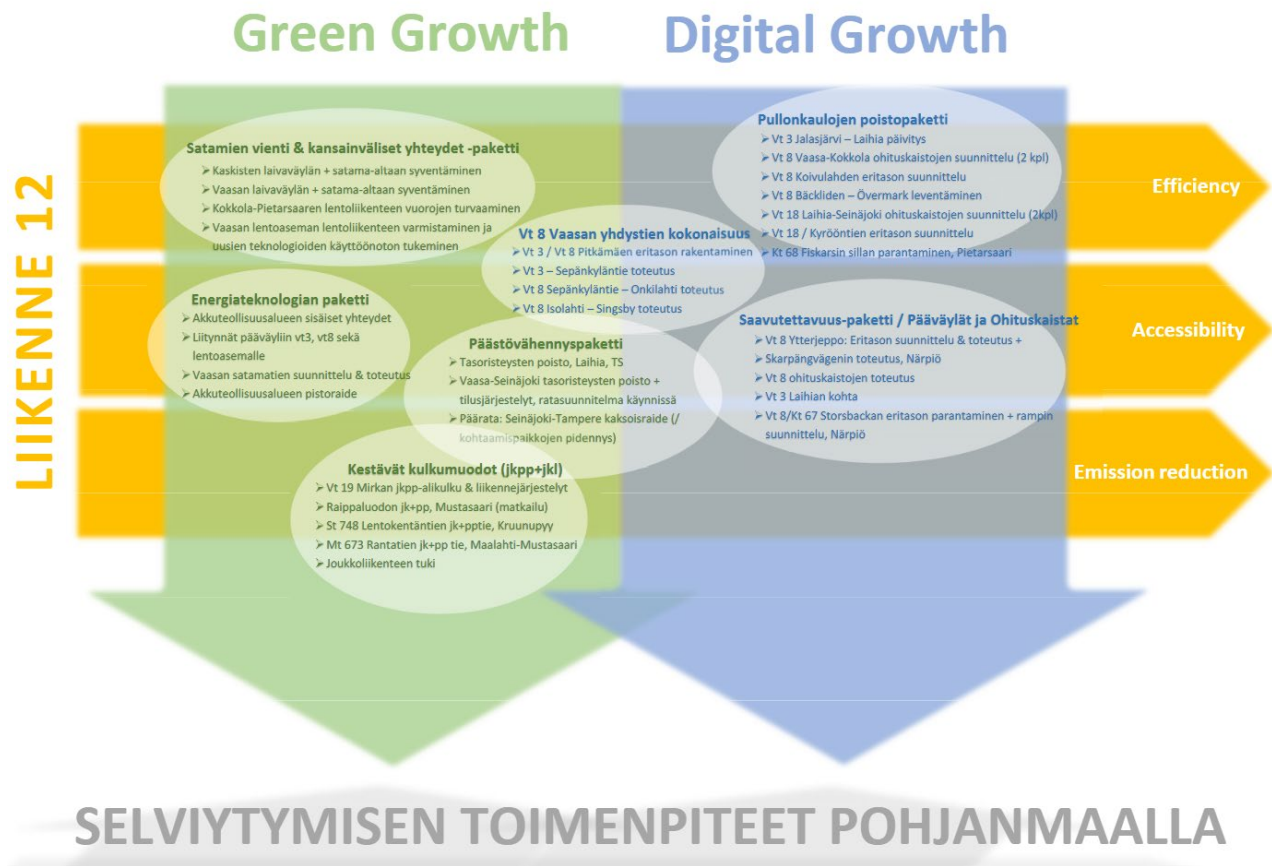

Bild 4. De centrala österbottniska trafikprojektens koppling till grön och digital tillväxt

Centrala åtgärder

- De genomförbara delarna av stora investeringar i järnvägsspår enligt Stambanan+-planen bör länkas till investeringarna i EU:s facilitet för återhämtning och resiliens.
- Utveckling av infrastruktur som stöder distansarbete och multilokalitet, till exempel nät av optisk fiber och 5G.
- Genomförande av projekten i bild 4.
- Österbottens återhämtningsplan innehåller följande helheter:
  - GigaVaasa
  - Vaasa Future Ready Harbour

3.2.5 Tryggande av tillgången på kompetent arbetskraft

Österbottens folkmängd har varit svagt sjunkande sedan år 2016. Flyttningsunderskottet inom landet är ett problem för landskapet, för den påverkar tillgången på kompetent arbetskraft och försvagar därmed företagens utvecklingsförutsättningar. Före coronapandemin ansågs tillgången på kompetent arbetskraft vara en av företagsverksamhetens största flaskhalsar och i en del av företagen är situationen fortsättningsvis den samma trots coronakrisen.

Coronakrisens inverkningar på befolkningsutvecklingen och tillgången på kompetent arbetskraft är oklara på lång sikt. Coronakrisen har tillsvidare inte kommit till synes i folkmängdens utveckling i Österbotten.

Bekymmersamt är dock att flyttningsförlusten i hemlandet på grund av krisen ökar ytterligare och försämrar tillgången på kompetent arbetskraft och därmed möjligheterna till ny tillväxt.

För att trygga tillgången på kompetent arbetskraft behövs både en höjning av sysselsättningsnivån och experter från utlandet. För att utveckla kompetensen både bland arbetslösa och arbetande behövs mera verktyg och resurser än tidigare. Därtill ska hinder och byråkrati då det gäller sysselsättning och företagande bland både infödda finländare och invandrare minskas. I vårt land bör vi satsa på tillgången på utländsk personal i synnerhet inom kritiska kompetensområden, förutom inom de starka spetsbranscherna och tillväxtområdena inom exportindustrin även i arbetsuppgifter inom exempelvis jord-, skogs-, trädgårds- och fiskerihushållning och turistbranschen och andra servicebranscher samt social- och hälsovården. Att den kompetenta arbetskraften är otillräcklig får inte hindra en snabb återhämtning och tillväxt inom sysselsättning och ekonomi i vårt land. I enlighet med programmet för statsminister Marins regering ska vårt lands tillståndsförfarande och utlänningslagstiftning utvecklas snabbt.

För att trygga kunskapsgrunden ska landskapet ha ett tillräckligt och mångsidigt utbud av utbildningsplatser inom både yrkesutbildningen och högskolorna i synnerhet inom branscher som betjänar regionens näringsliv. Förutom de kvantitativa målen är det viktigt att se till att utbildningsinnehållen svarar mot arbetslivets krav. Utbildningssystemet och den nationella utbildningspolitiken är det skäl att utveckla så att de på ett flexibelt sätt stöder byte av bransch och yrke.

Med tanke på utvecklingen av kompetensen har coronakrisen lyft fram utvecklingen av växelverkan som en del av det virtuella arbetet. I framtiden förutsätter också den här delen utbildning och träning för både företag och medborgare. Möjligheterna till kortvarig utbildning betonas och förutsätter förändringar också i arbetskraftsutbildningen. Inom examensutbildningen har trycket på att öka högskoleplatserna lyfts fram kraftigt även i offentligheten. Hänvisning till utbildning kräver åtgärder och resurser. Bland de högskolestuderande har det förekommit utmaningar att få examen slutförd i synnerhet inom social- och hälsovårdsbranscherna, eftersom det inte har varit möjligt att få praktikplatser på grund av coronarestriktionerna.

Centrala åtgärder

- Höjning av sysselsättningsnivån
  - För att utveckla kompetensen både bland arbetslösa och arbetande behövs mera verktyg och resurser än tidigare.
  - Hinder och byråkrati då det gäller sysselsättning och företagande bland både infödda finländare och invandrare ska minskas.
  - Stambanan Plus-projektet ska genomföras för att öka arbetskraftens rörlighet.
- Främjande av arbetsrelaterad invandring och integration
  - Uppehållstillståndsförfarandet ska ändras och förenklas (bland annat behovsprövning till landskapet, minskande av behovsprövning, underlättande av branschbyte).
    - När beredningen av uppehållstillståndprocesserna utvecklas, ska beslutsfattandet om partiellt tillstånd i fråga om personer från tredje land överföras till allt flera arbets- och näringsbyråer.
    - I inkomstgränserna för arbetsrelaterad invandring ska regionala faktorer beaktas.
    - För tillståndssökande och deras arbetsgivare ska effektivt ges information om en tidsbedömning för beslutsprocessen och dess förlopp stegvis genom utnyttjande av digitala tjänster.
    - Migrationsverkets verksamhet ska utvecklas bland annat genom att öka dess öppenhet och växelverkan med olika aktörer i landskapen.

- Den arbetsrelaterade invandringen skulle som helhet också bli tydligare genom transparenta servicehelheter och servicestigar för utlänningar med olika status som kommer till vårt land för att söka arbete.
  - Ett aktivare grepp ska tas om rekryteringen av internationella experter, bland annat erbjuds permanenta uppehållstillstånd till utbildade arbetssökande och utländska medborgare som studerar i landet.
    - Högskolorna ska beviljas möjlighet att avge förordande i studerandes tillståndsärenden (jämför Hollands modell).
    - Studerande ska beviljas uppehållstillstånd för hela den tid då examen avläggs och efter utexaminering förlängning till två år.
    - Det skulle vara viktigt att också effektivisera erkännande av examina och identifiering av kunnande för utländska personer som redan vistas i Finland samt att stärka deras kunnande inom branscher där arbetskraft behövs.
  - God integrationspraxis ska spridas effektivare.
- Tillräckliga och mångsidiga utbildningsplatser samt utbildningsinnehåll som motsvarar företagens behov av kompetens.
- Förbättring av regionens drag- och hållkraft.